

12 MARKT 17

Dit rijksmonumentale herenhuis stamt uit het einde van de 18e of begin 19e eeuw. Dit is het voormalige woonhuis van de rooms-katholieke geneeskundige Ludovicus Cornelis van Genk (1831-1888). Tijdens zijn verblijf op de pastorie te Etten in 1881 voelde Vincent van Gogh zich op enig moment niet goed. Hij besloot daarom de huissarts op de Markt te bezoeken. Vincent schreef aan zijn broer Theo:

"Natuurlijk ben ik weer heel & al beter, ben evenwel de dag na uw vertrek in bed gebleven & heb eens gesproken met Dr. Van Genk, een slink, praktisch man; niet omdat ik deze onbetekende malaise de moeite waard rekende, maar veeleer om in 't algemeen, wel of niet wel, ik graag eens van tijd tot tijd een dokter spreek om te weten dat alles in orde is".

13 MARKT 41

Dit is een mooi voorbeeld van een dorpshuis uit het midden van de achttiende eeuw. Het is terecht als rijksmonument aangewezen. Het heeft twee achter elkaar gelegen dwarse zadeldaken. Opvallend is de deur in Lodewijk XIV stijl en de zes stoeppalen. Hier werd in 1797 Jan Jacob Rochussen geboren als zoon van de dorpssecretaris. Hij werd minister van Financiën, minister van Koloniën en gouverneur-generaal van Nederlands-Indië. De straat naast het Paulushofje (de Rochussenlaan) is naar hem genoemd.

**14** MARKT 43-73, PAULUSHOFJE

Een van de pareltjes van Etten-Leur, een rustpunt in het centrum. Het hofje grijpt als historisch "reliëf" op bouwkundig gebied ver terug in de geschiedenis. Volgens de gevelsteen die boven de ingang prijkt, werd het hofje door Justus de Nobelaer gesticht in 1681, dienende "tot gebruyck van dertien arme vrouwen." De Leidse Vrouw Beatrix Van Heussen had in haar testament bepaald dat, wanneer haar dochter kinderloos overleed, er een hofje gesticht moest worden door haar achterneef Jan Louis de Nobelaer. De dochter stierf kinderloos, maar ook haar achterneef Jan Louis. Zodoende voerde de neef van Beatrix, Justus de Nobelaer de vader van Jan Louis, die de beide kinderen overleefde, deze wens uit. Het Sint Paulushofje is het enige nog bewoonde particuliere hofje in Noord-Brabant en wordt in principe alleen bewoond door vrouwen.

HOFJE MET MUSEUM

De lage huisjes omsluiten een vierkant binnenhof, opgefleurd met een plantsentje. In het midden hiervan verheft zich een hoge hard-stenen pomp in een classicistische stijl. Achterin het hofje is Museum Jan uten Houte gehuisvest. In het museum bevindt zich o.a. de Van Gogh Boerenkamer.

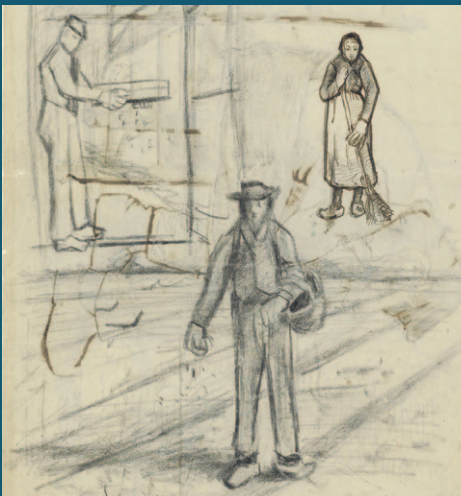
Meer dan een bezoek waard!

**15** ROCHUSSENLAAN

Loop je via de Rochussenlaan en vervolgens de eerste straat links, de Bruininkhuizen, dan zie je aan je rechterhand Het Koetshuis. Dit gebouw (een rijksmonument) is alles wat is overgebleven van Huize De Nobelaer, een in de tweede helft van de 17e eeuw gebouwd buitenverblijf. In Het Koetshuis waren jarenlang een café-bar en diverse restaurants gevestigd. Nu is het weer een woonhuis. *(Loop via dezelfde weg terug naar de Markt)*

16 MARKT 62

Dit pand dateert uit 1919. Hier was één van de laatste sigarenmakerijen van Etten gevestigd.

**17** MARKT 62

Op het plein voor de kerk staat het imposante Heilig Hartbeeld op een hardstenen sokkel. Het werd in augustus 1926 onthuld en ingezegend. Het is van de hand van de Bredase beeldhouwer K.A. Smout. Sinds 2001 staat het op de rijksmonumentenlijst.

Het voorplein is bijzonder door zijn afmetingen. Het plein is zo groot omdat hier vroeger (tot 1877) een oude schuurkerk stond, waar de nieuwe Lambertuskerk achter werd gebouwd. In 1878 werd de nieuwe kerk, uiteraard nu een rijksmonument, officieel ingezegend. Het is een neogotische, driebeukige kruisbasiliek. Een ontwerp van de Gentse architect Bruggenaar en onder leiding van de op Leur woonachtige architect Petrus van Genk gebouwd. Boven de ingang zie je een prachtig tableau met als middelpunt de heilige Lambertus.

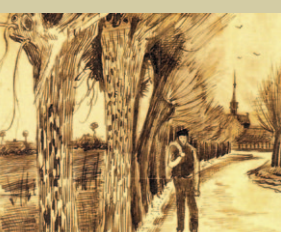
**18** SCHUURKERKPAD

Als je voor de kerk rechtsaf gaat, kom je in het Schuurkerkpad. Aan de linkerkant staat de voormalige tekenschool (ca. 1900). De tekenschool was bedoeld om ambacht en nijverheid weer tot bloei te brengen. De tekenschool was een beroepsopleiding en bestond tot begin jaren vijftig. Tegenwoordig is het een woonhuis.

**LEURSCHESTRAATJE**

De huidige Stationsstraat werd in de tijd van Van Gogh in de volksmond Het Leurschestraatje genoemd. Het was de verbindingsstraat tussen Etten en Leur. Vincent wandelde hier regelmatig, vaak tussen het toenmalige station en de pastorie. Dit straatje is door Vincent van Gogh enkele keren getekend vanwege de oude knotwilgen die er stonden.

"Weet ge wat dezer dagen prachtig mooi is de weg naar 't station & naar de Leur met die oude knotwilgen, ge hebt er zelf een sepia van. Hoe mooi die boomen nu zijn kan ik U niet zeggen."

**19**

Het voormalige Wit Gele Kruisgebouw is een ontwerp van de gebroeders Oomen uit Oosterhout. Het is in 1934 gebouwd. Oomen was een bewonderaar van de kunstrichting De Stijl, waartoe ook Mondriaan en Rietveld behoorden. Het gebouw werd gebruikt voor onder andere wijkverpleging, tbc-bestrijding, prenatale zorg, consultatiebureau voor zuigelingen EHBO, bejaardenzorg, reuma- en kankerbestrijding en geestelijke volksgezondheid. Tegenwoordig is het een woonhuis, een gemeentelijk monument.

20 LAMBERTUSSTRAAT, MOZAIËKBANK

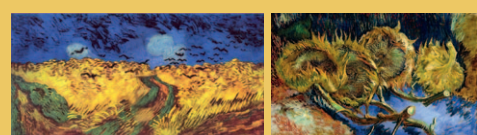
In de voortuin van basisschool IKC De Vincent staat een bijzonder bankje. Het bankje is bekleed met enkele duizenden stukjes mozaïek. Het kunstwerk is een creatie van Irene Hemelaar van mozaïekatelier Rindomvormen. De motieven op de bank komen voor op Vincent van Goghs schilderij 'Herinnering aan de tuin in Etten' dat Vincent in 1888 in Arles schilderde. Als Paul Gauguin Vincent uitdaagt met de woorden '...jij kunt alleen maar schilderen wat je werkelijk ziet' maakt Vincent misschien wel zijn meest expressieve werk ooit: een kleurrijke tuin met daarin zijn moeder en zijn zus Wil.

**21** DEN IJZEREN POT

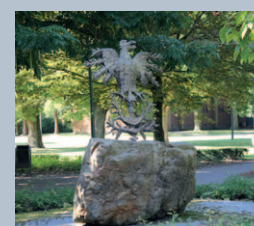
Waar eens boerderijcafé Den IJzeren Pot stond, is nu een woonerf. In dit boerderijtje werd in 1864 Piet Kaufmann geboren. Piet was de tuinman van de familie Van Gogh. Hij heeft volgens zijn zeggen 40 tot 50 keer model gestaan voor Vincent. Wereldwijd zijn er nog vier tekeningen bekend waarop Vincent van Gogh Piet Kaufmann heeft afgebeeld. De bekendste is de jongen die met een sikkel gras snijdt.

**22** VINCENT VAN GOGHPLEIN

Midden op het Vincent van Goghplein staat het kunstwerk 'Zonnebloemen met kraaien' van de Etten-Leurse Linda Scheepers. De sculptuur symboliseert een vlucht kraaien die opvliegt uit een veld zonnebloemen, geïnspireerd op 'Kraaien boven korenveld' en 'De Zonnebloemen' van Vincent van Gogh. Het beeld is in 2003 ter gelegenheid van de 150ste geboortedag van Vincent van Gogh vervaardigd.

**23** ODERKERKPARK

Dit park is in Engelse stijl ingericht en aangelegd op het terrein waar vroeger het oude gasthuis (St. Elisabethshuis) stond. Alleen de kapel herinnert hier nog aan. Het park is vernoemd naar A.J.A. Oderkerk, die van 1960 tot 1976 burgemeester van Etten-Leur was. In het park staan de Waag - een gebouwtje dat vroeger tussen de Markt en het overdekte winkelcentrum stond - en twee bijzondere beelden. Eén is het beeld 'De Evolutie' van Kees Keijzer: het paard Pegasus uit de Griekse mythologie symboliseert de stormachtige naoorlogse groei van de gemeente Etten-Leur. In 1970 onthuld door Dr. M.A.M. Klompé, Minister van CRM. Het andere beeld, 'De Phoenix'; is een creatie van beeldhouwer Niel Steenberg. Hij ontwierp ook de gevelsteen in Vincents geboortehuis, het Van Gogh-Huis in Zundert.

**HAPJE-DRANKJE IN HET PARK & ARRANGEMENTEN**

In het park bevindt zich een terras van *Het Witte Paard*. Hier kun je in het seizoen genieten van een drankje, lunchen of diner. In het park vinden regelmatig ook activiteiten en evenementen plaats. Bij diverse horecavakens in het Centrum kun je terecht voor verschillende Van Gogh-arrangementen.

**24** SMIDSE, TIMMERMANSWERKPLAATS EN KLOMPENMAKERIJ

Aan de Oude Bredaseweg 10, waar nu de b&b Monument076 is, zat vroeger smid Van Ierssel. Achter het metalen hek staat nog de oude smidse. Op nummer 14 woonde de timmerman, Jacobus Lips. Aan de overkant, waar nu de Van Kuycckflat staat, stond de klompenmakerij van Sander de Graaf, de koster van de Hervormde Kerk en een van de Ettense modellen van Vincent.

In 1881 bekwaamde Vincent zich in het tekenen en kopiëren van prenten. Hij tekende veel naar levend model en probeerde het perspectieftekenen onder de knie te krijgen. Hij oefende zeer waarschijnlijk bij deze smid, timmerman en klompenmaker in het dorp.



Van Gogh Kerk

Welkom op de plek waar **Vincent** zijn carrière begon.

Etten-Leur

**25** OUDE LEEMPUT

We zijn aan het einde van onze wandeling. Wie nog zin heeft, kan circa 500 meter doorlopen langs de Roosendaalseweg richting natuurgebiedje De Oude Leemput. Hier maakt Vincent de tekening 'Moeras met waterlilies'. Eind juni 1881 schrijft Vincent aan zijn broer Theo: "Terwijl hij (Rappard) aan 't schilderen was heb ik een penteekening gemaakt van een andere plek in 't moeras alwaar veel waterlilies groeijen (bij den Roozendaalschen weg.)"

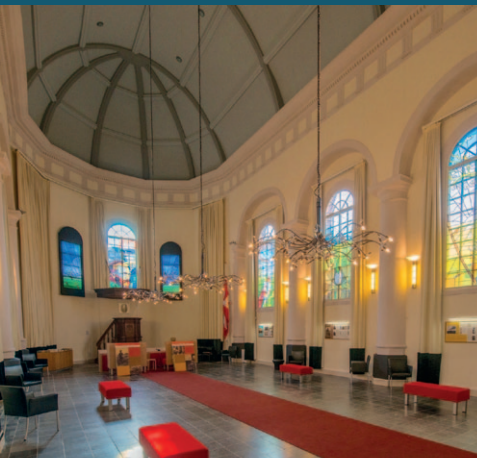
1 VAN GOGH KERK

De eerste schriftelijke vermelding van de kerk dateert uit 1261. Er is dan sprake van een kleine Romaanse kapel. Door de turfwinning werd Etten en Leur een welvarende plaats met als gevolg dat ook de kapel zich stukje bij beetje uitbreidde. Het hoogtepunt lag zo rond 1540; dan is er sprake van een driebeukige hallenkerk. Het verval kwam tijdens de 80-jarige oorlog (1568-1648). In 1584 werd de kerk door muitende Staatse troepen in brand gestoken en werden de zijbeuken vernield. Alleen het middenschip bleef staan. In 1648, bij de Vrede van Münster, werd de kerk toegewezen aan de protestanten. In 1732 stortte de Romaanse toren in, als gevolg van achterstallig onderhoud. De huidige toren dateert van 1771 en is een ontwerp van Philip Willem Schonck. In 1976 werd deze kerk voor 75.000 gulden door de Gemeente Etten-Leur gekocht van de Protestantse Kerk en vanaf november 1986 is

de ruimte in gebruik als raadzaal. In december 2014 werd de kerk omgedoopt tot Van Gogh Kerk, als zijnde een multifunctionele ruimte.

MONUMENTAAL ORGEL

Een van de pronkstukken in de kerk is het Jacobus Zeemansorgel. Het orgel is in 1699



uit Roosendaal gekomen. Het betreft een van de weinige orgels in ons land die onderdelen bevatten uit de zeventiende eeuw. In Noord-Brabant zijn er nog maar vier instrumenten uit deze periode. Dit orgel heeft dus grote historische waarde. Na een grondige restauratie is het orgel sinds 1994 weer bespeelbaar. Meerdere malen per jaar worden er orgelconcerten op gegeven. Het orgel heeft nog exact dezelfde klankkleur als in de tijd van Van Gogh (1875-1882).

DE BEIAARD

Hoog in de toren van de kerk bevinden zich de 49 klokken (de zwaarste - die zorgt voor de uurslag - weegt maar liefst 1.329 kilo en is uit 1667) van de beiaard, die regelmatig wordt bespeeld door de plaatselijke stadsbeiaardier en gastbeiaardiers uit binnen- en buitenland. Eveneens in de toren bevindt zich een imposant uurwerk uit 1667. Het is te bezichtigen bij een bezoek aan de Van Gogh Kerk.

**PLAFONDSCHILDERING**

Tijdens de restauratie van de kerk in 1957 is een bijzondere ontdekking gedaan. Toen ontdekte men dat de onderkant van het orgel uitbundig beschilderd was. Afgebeeld staan engelen en de tekst 'In excelsis deo 1699'. De schilder is onbekend. De frivole schildering duidt op de Barokstijl, die populair was in de 17e tot begin 18e eeuw.

WINKELHART

Ter hoogte van Markt 4, de Van Gogh Shop, sta je op de grens van het historische en moderne Etten. De voorbije jaren heeft het Centrum een gedaanteverandering ondergaan. Deze was mogelijk nadat in 1999 de Rijksweg N58 uit het Centrum verdwenen was. Ruim 35 jaar doorsneed deze weg de gemeente comfortabel nieuw centrumgebied. Een nieuw stadskantoor, een ondergrondse parkeergarage van meer dan 500 meter lang, 64 meter breed en met 1.100 parkeerplaatsen, nieuwe woningen, appartementen en een groot aanbod en variatie aan winkels en horeca.

Zoek een gezellig plekje uit!

ETTEN-LEUR CITY APP

Etten-Leur City App is het informatie-, inspiratie- en promotieplatform voor Etten-Leur en maakt onderdeel uit van Stappen-Shoppen. Gebruik de website, de app en de magazines *Stappen & Shoppen* om winkels, horeca, activiteiten en bezienswaardigheden te vinden. Uiteraard is Etten-Leur City App ook actief op Facebook en zetten ze de mooiste foto's van Etten-Leur op hun Instagram pagina. Download de app en je hoeft niks te missen!

Website: www.etten-leurcityapp.nl
Etten-Leur City App: gratis te downloaden voor iPhone & Android
Facebook: /EttenLeurCityApp
Instagram: /EttenLeurCityApp
Magazines: gratis verkrijgbaar op honderden locaties in De Baronie



ETTEN-LEUR CITY APP

WELKOM IN VAN GOGH-GEMEENTE ETTEN-LEUR

Etten was het dorp waar de 28-jarige Vincent van Gogh zich in 1881 voor het eerst liet registreren als kunstschilder.

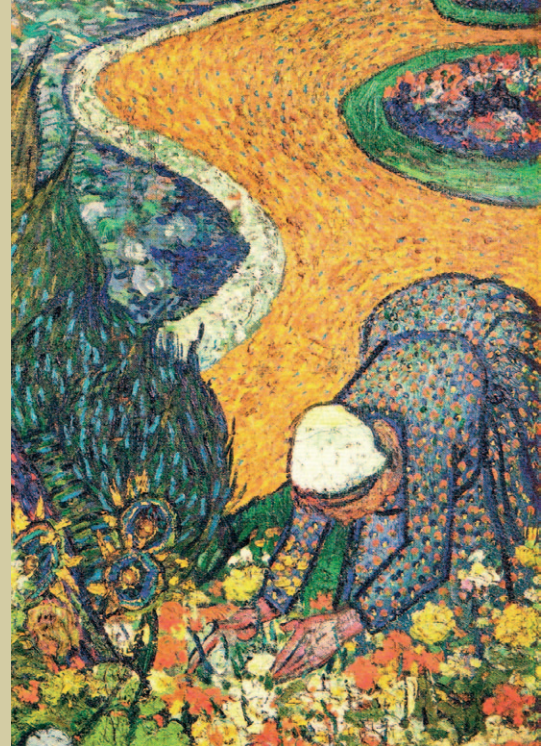
Zonder ook maar 1 cent op zak arriveerde hij in april 1881 in Etten, waar zijn ouders hem - met enige tegenzin - 9 maanden in huis namen. Fanatiek begon Vincent te tekenen. Honderden schetsen en tekeningen maakte hij. Het was een periode van hard werken, ploeteren. Het was ook een kantelpunt in Vincents leven.

Het begin van een carrière!



2 PLEK VAN DE PASTORIE

De pastorie bij de kerk werd in 1650 gebouwd. Deze stond ongeveer waar nu de Binnentuin is, aan de achterzijde van het Stadskantoor. In het aanbouwsel (de leerkamer) had Vincent zijn allereerste atelier. Het beeldje van Vincent staat precies op de plek waar zich het atelier bevond. In 1904 werd besloten de pastorie te slopen en te vervangen door nieuwbouw. Dit was noodzakelijk omdat het pand in slechte staat verkeerde en er bij warm weer altijd een penetrante geur hing. De oorzaak was dat de oude pastorie in 1650 op het kerkhof gebouwd was en men verzuimd had de graven te ruimen. In de jaren zestig van de vorige eeuw moest de pastorie wijken voor verbreding van de - inmiddels verdwenen - Rijksweg. In de Van Gogh Kerk staat een maquette waar op de plek van de pastorie duidelijk te zien is.



DE PASTORIETUIN

Achter de pastorie lag een mooie siertuin. Met een druk op de knop van de 'luisterzuil' krijg je het verhaal van de pastoriertuin te horen. Vincent hield van de tuin. Hij hield er altijd dierbare herinneringen aan over, getuige bijvoorbeeld zijn kleurrijke schilderij 'Herinnering aan de tuin in Etten', dat hij in 1888 in het Franse Arles maakte. Hij werd hiertoe aangespoord door bevriende schilder Paul Gauguin. Die daagde Vincent uit en zei: "Jij kunt alleen maar schilderen wat je werkelijk ziet, jij kunt niets uit je verbeelding maken!" Toen maakte Vincent misschien wel een van zijn mooiste expressieve werken: 'Souvenir du jardin à Etten', noemde hij het. Het prachtige werk bevindt zich in de Hermitage te St. Petersburg. Het bronzen beeld in de Binnentuin is van de hand van kunstenaar Hein Vree, gemaakt ter gelegenheid van de 100ste sterfdag van Vincent in 1990.

3 POOSPLAATS, HET BANKJE VAN PIEN

Neem gerust even plaats op het arduinen bankje met inscriptie. In 2016 is deze 'poosplaats' gerealiseerd door de gemeente Etten-Leur in samenwerking met kunstenaar Pien Storm van Leeuwen. Vincent was niet alleen een gedreven kunstenaar, maar tevens een bevlogen schrijver. In zijn brieven drukte hij zich vaak kernachtig en poëtisch uit.

"...in den grond zijn de natuur en een opregt teekenaar het eens..."

In dit citaat weerklinkt Vincents kunstenaarschap in relatie tot zijn liefde voor de natuur.



4 OUDE BEGRAAFPLAATS

Al in de 13e eeuw moet op deze plek een kerkhof gelegen hebben. De eerste schriftelijke vermelding van het kerkhof dateert uit 1506. Oorspronkelijk was het kerkhof veel groter dan wat er nu nog te zien is. In de periode dat Theodorus van Gogh hier dominee was, werden op het kerkhof 38 personen begraven. In 1878 schreef Vincent aan zijn broer Theo: "...en zegt niet Pa zelf ook: 'ik spreek nergens liever dan op het kerkhof, want aldaar staan wij allen op gelijken grond en gevoelen wij dat ook altijd.'"



LEEFTIJDGENOTEN VAN VINCENT

Diverse namen op de nog steeds aanwezige grafstenen stemmen overeen met de namen op het plattegrondje van Etten-Leur dat Vincent in 1878 voor zijn ouders tekende. Namen als Van Eekelen, Gelijs, Kerstens en Van der Put. Sommigen van hen moet Vincent nog persoonlijk gekend hebben. Het waren leeftijdsgenoten van hem. De laatste begraafing op het kerkhof, nu een gemeentelijk monument, vond plaats in 2006. Als het hek open staat, is de begraafplaats vrij toegankelijk.

5 COLLAGEWAND & PETIT CINEMA

Aan het wandelpad tussen de bioscoop en de Markt is de blinde muur van het Oude Raadhuis omgetoverd tot een grote collagewand van ca. 12 bij 12 meter. Alle afgebeelde tekeningen, schetsen en briefteksten zijn door Vincent in Etten gemaakt. Wereldwijd zijn er nog ca. 100 tekeningen uit de Ettense periode, verspreid over diverse musea, bekend! Het grote zelfportret schildeerde Vincent in Parijs. Tegenover de collagewand bevindt zich de 'Petit Cinema'. In dit filmhuisje wordt o.a. de prachtige film "Vincent van Gogh, een Zaaier in Etten" vertoond. Een aanrader!



1 START HIER: VAN GOGH KERK

Deze wandeling, 'De Ettense Mijl', neemt je mee door het centrum van Etten, in de voetsporen van Vincent. Je loopt op plekken waar Vincent liep, die hij vastlegde in zijn tekeningen of die anderen inspireerden tot...

We starten uiteraard ter hoogte van de voormalig Nederlands Hervormde kerk, nu de Van Gogh Kerk.

Een bezoek aan de kerk is zeker de moeite waard! De kleurrijke Van Gogh-ramen, de originele preekstoel van 'Pa', de informatiepanelen, vitrines, animatiefilm en de virtual reality experience Vincent 360 vertellen het bijzondere verhaal van Vincent in Etten. Ook het monumentale orgel en het grote torenuurwerk zijn pareltjes.



In Etten verbleef, woonde hier ook regelmatig Vincents zus Elisabeth. Broer Theo heeft hier nooit gewoond; hij zat in de kunsthandel bij Goupil in Parijs.



DE KERK VAN 'PA'

Theodorus van Gogh was dominee in deze kerk van 1875 tot 1882. Tijdens zijn verblijf in Etten woonde Vincent iedere zondag de kerkdienst van zijn vader bij. Vincent heeft ook enkele tekeningen van de kerk gemaakt.



- 1 START HIER: VAN GOGH KERK
- 2 PLEK VAN DE PASTORIE
- 3 POOSPLAATS, HET BANKJE VAN PIEN
- 4 OUDE BEGRAAFPLAATS
- 5 COLLAGEWAND & PETIT CINEMA
- 6 MARKT 4, Ticket & Tourist Office | Van Gogh Shop
- 7 MARKT 2, MARIAKAPEL
- 8 MARKT 1, OUDE RAADHUIS
- 9 DE MOEIERBOOM
- 10 MARKT 7, DE ZWAAN
- 11 MARKT 9, DE LINDEN
- 12 MARKT 17
- 13 MARKT 41

- 14 MARKT 43-73, PAULUSHOFJE | MUSEUM
- 15 ROCHUSSENLAAN
- 16 MARKT 92
- 17 MARKT 62
- 18 SCHUURKERKPAD
- 19 STATIONSSTRAAT 30
- 20 LAMBERTUSSTRAAT, MOZAIËKBANK
- 21 DEN IJZEREN POT
- 22 VINCENT VAN GOGHPLEIN
- 23 ODERKERKPARK
- 24 SMIDSE, TIMMERMANSWERKPLAATS
- EN KLOMPENMAKERIJ
- 25 OUDE LEEMPUT



VAN GOGH & ETTEN-LEUR TOERISTISCH INFORMATIEPUNT

Markt 4 is je ideale vertrekpunt voor een bezoek aan Etten-Leur en de Van Gogh Kerk. Kijk voor actuele openingstijden en tarieven Van Gogh Kerk op: www.vangoghkerk.nl

Vragen, opmerkingen, suggesties? Neem contact met ons op via: info@vincentvangoghnetten.nl

6 MARKT 4, TICKET & TOURIST OFFICE | VAN GOGH SHOP

Dit pittoreske pandje werd in 1841 gebouwd op de grond die vrijkwam na de sloop van een deel van de kerk. In tegenstelling tot wat veel mensen denken, heeft Vincent hier nooit in gewoond. In zijn tijd woonde hier de kerkvoogd, Johan Daniël Claas, samen met zijn echtgenote. Hij was verantwoordelijk voor het onderhoud van de kerk en was daar tevens de organist. Na het overlijden van Claas in 1906, betrof Sander de Graaf met zijn vrouw het pandje. De Graaf was de koster van de kerk. Om deze reden wordt dit huisje in de volksmond ook wel 'de kosterswoning' genoemd. Vincent kende De Graaf, die timmerman van beroep was, goed. Bij een van zijn vele bezoeken aan hem, maakte Vincent op een plankje een schets van een klapstoeltje dat hij graag door De Graaf gemaakt wilde hebben. Dit stoeltje nam Van Gogh meestal mee als hij buiten ging tekenen. Vincent heeft De Graaf nog afgebeeld op de tekening "Man met Zaag".

7 MARKT 2, MARIAKAPEL

Dit gebouwtje uit 1876, is sinds 1955 in gebruik als kapel. Dagelijks komen hier mensen even bidden en een kaarsje aansteken. Voor 1955 was dit pandje het zogenoemde brandspuithuisje. Hier stond destijds de enige brandspuitwagen die Etten-Leur rijk was. 't Kapelleke is in principe dagelijks geopend van 8.30-16.00 uur. U bent dan vrij om even binnen te lopen.



8 MARKT 1, OUDE RAADHUIS

In de morgen van 7 oktober 1773 werd door de heer Ardesch en de heer Stadhouder Damisse namens de Heer van Breda de jaarrekening van de van de Vrijheid Etten over het jaar 1771 gecontroleerd. Voorafgaand aan de controle hadden de heren in het bijzijn van de Schout eerst nog de Kuyppe van het dorp, zoals de Markt toen werd genoemd, bezichtigd. Ze waren van mening dat de Kuyppe nodig aan een opknappbeurt toe was. Nadat de controle achter de rug was, stelden zij de Schout en Regenten van de Kuyppe ter verfraaiing te beplanten met een dubbele rij lindebomen. In het voorjaar van 1774 werden de bomen geplant. De kosten bedroegen 283 gulden en tien stuivers. De oorspronkelijke bomen zijn in de tussentijd uiteraard al een keer gerooit en de Markt is diverse keren heringericht. In 1998 heeft de Markt zijn huidige vorm gekregen. Het fraaie historische lint met de lindes en monumentale panden is altijd bewaard gebleven.

In de gevel staat het bouwjaar vermeld van dit prachtige rijksmonument: 1776. Het is een gebouw in de classicistische stijl. In het fronton is het gemeentewapen aangebracht. Het ontwerp is van Philip Willem Schonck, die ook de toren van de Van Gogh Kerk ontworpen heeft. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw waren alle afdelingen van de Gemeente Etten-Leur in het gebouw gehuisvest. Met de ingebruikname van het nieuwe stadskantoor in 2005 aan de Roosendaalseweg/Raadhuisplein heeft het oude gemeentehuis zijn oorspronkelijke functie verloren. Het wordt nu door de gemeente als vergadercentrum gebruikt.



DE KUYPE - DE MARKT

In de morgen van 7 oktober 1773 werd door de heer Ardesch en de heer Stadhouder Damisse namens de Heer van Breda de jaarrekening van de van de Vrijheid Etten over het jaar 1771 gecontroleerd. Voorafgaand aan de controle hadden de heren in het bijzijn van de Schout eerst nog de Kuyppe van het dorp, zoals de Markt toen werd genoemd, bezichtigd. Ze waren van mening dat de Kuyppe nodig aan een opknappbeurt toe was. Nadat de controle achter de rug was, stelden zij de Schout en Regenten van de Kuyppe ter verfraaiing te beplanten met een dubbele rij lindebomen. In het voorjaar van 1774 werden de bomen geplant. De kosten bedroegen 283 gulden en tien stuivers. De oorspronkelijke bomen zijn in de tussentijd uiteraard al een keer gerooit en de Markt is diverse keren heringericht. In 1998 heeft de Markt zijn huidige vorm gekregen. Het fraaie historische lint met de lindes en monumentale panden is altijd bewaard gebleven.

9 DE MOEIERBOOM

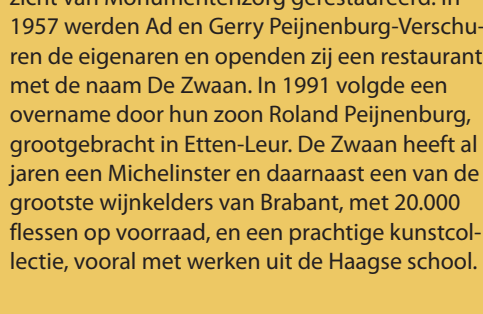


De Moeierboom is de trots van Etten-Leur, een grootbladige linde (Tilia Platyphyllos). Dit groene monument werd omstreeks 1675 geplant en is één van de meest uitzonderlijke bomen in Nederland. De naam 'moeier' (moeder) dankt de boom waarschijnlijk aan het feit dat het de oudste boom op de Markt is. Een andere verklaring van de naam is dat uit de stam scheuten schieten waarvan jonge bomen worden gekweekt.

In de middeleeuwen werd vermoedelijk op deze plaats recht gesproken. Tijdens zijn verblijf in Etten moet Vincent de monumentale boom tegenover het Oude Raadhuis vele malen gepasseerd zijn. Bij de boom staat een 'audiozuil' die het verhaal vertelt. Sommigen zijn er zeker van: Vincent van Gogh heeft in Etten in 1881 de Moeierboom op de Markt getekend. Anderen trekken dit in twijfel...

10 MARKT 7, DE ZWAAN

Dit pand is vermoedelijk gebouwd rond 1628. In 1679 werd het voor de prijs van 5.000 gulden verkocht aan Julius Heestermans, die er een herberg van maakte en het de naam 'De Zwaan' gaf. Sindsdien is het pand verschillende keren van eigenaar en functie veranderd; van wijnhandel, schoenmakerij tot slagerij. In 1956 ontfermde de gemeente Etten-Leur zich over het inmiddels vervallen pand. Het werd met steun van Rijk en Provincie onder toezicht van Monumentenzorg gerestaureerd. In 1957 werden Ad en Gerry Peijnenburg-Verschuren de eigenaren en openden zij een restaurant met de naam De Zwaan. In 1991 volgde een overname door hun zoon Roland Peijnenburg, grootgebracht in Etten-Leur. De Zwaan heeft al jaren een Michelinster en daarnaast een van de grootste wijnkelders van Brabant, met 20.000 flessen op voorraad, en een prachtige kunstcollectie, vooral met werken uit de Haagse school.



11 MARKT 9, DE LINDEN

Dit pand dateert uit de eerste helft van de 18e eeuw en is eveneens een rijksmonument. Het dak bestaat uit twee achter elkaar liggende zadeldaken. Opvallend zijn de zes hardstenen stoeppalen met kettingen en gekrulde staven. Je ziet deze details uit het verleden ook terug bij andere panden op de Markt. Oorspronkelijk droeg het pand de naam 'De Winthont', dat na de aanplant van de lindes op de Markt in 1774 gewijzigd is in 'De Lindes'.

